

bage, vil saaledes ikke komme i Bondestandens Hænder ad den Vej, man hidtil er gaaet, uden ined en meget betydelig Ufforring, som gaar over i Godseiernes Hænder. Saaledes er det, tror jeg, i ganske korte Træk gjort klart, at man ikke kan eller bør laa sig til No med, at vi efterhaanden ved frivillige Salg ville komme bort fra det, der er tilbage af Fæstevæsenet, thi det er en meget kostbar Historie for Bondestanden, idet den ikke blot maa betale, hvad den kjøber, nogenlunde efter Verdien, hvilket jo er i sin Orden, men tillige maa offere en hel Del af den Jord, der er henlagt til Bondestandens Ernæring, til Bedste for Jordrotternes Kommer, til Bedste for deres frie Benyttelse af en Ting, med Hensyn til hvilken de isølge Lovgivningen kun have en meget indskrænket Benyttelsesret. Det er derfor min Forventning, at den ærede Minister vil sige os, om han kan meddele os Oplysning om, hvor meget af det Hartkorn, som ikke længere er blandt det sætplegtige i Landet, der er gaaet over til Godseiernes fri Benyttelse, og hvor meget af det, der er gaaet til Bondestandens Brug. Kan han ikke meddele det nu, vil jeg ikke lægge den ærede Indenrigsminister dette mere til Last end enhver af hans Forgængere, thi det har desværre ikke efter deres Anskuelser ligget i deres Interesse at anstille den Slags Undersøgelser, men det maa ligge i vor Interesse at faae dem anstillede for derved at vise, at der ikke er Tid til at lade det, der er tilbage af Fæstevæsenet, forvilde ad den langsomme jevne Vej. Det er dette, jeg vilbe stille i Spidsen; det er denne Betragtning, der fortrinsvis har ledet mig til at benytte et enkelt Exempel, for at man ogsaa her kan se, hvorledes vor nuværende Ministeriums og navnlig vor nuværende Indenrigsministers Landbopolitik er. Vi have ved Loven af 19de Februar 1861 gjort det muligt for de Godseiere, der ved frivillige Salg vilde bidrage Deres til, at dette Forhold kommer ud af Verden, at de ved Siden af at faae Priser for det Hartkorn, de ville sælge, som give dem en høiere Indtægt end den, de hidtil have havt deraf som Fæstegods, endvidere kunne faae hver tiende Gaard til deres fri Afbenyttelse. De Godseiere, der have Interesse af at faae friere Raadighed over en Del af deres Fæstegods, det være sig i den ene eller i den anden Retning, have her et Middel angivet, hvorved de kunne skaffe sig en saadan Raadighed, men efterat denne Udvei er givet dem, finder jeg ikke, det er tilbørligt for en efter vore Forhold tidsvarende Landbopolitik yderligere at benytte den Bemyndigelse, Ministeriet har til at give Bevillinger til Inddragelse af anden Fæstejord. Man kan sige, at der tidligere i enkelte Tilfælde har været nogen Grund til, at en Minister kunde have en Bemyndigelse til at give slige Bevillinger, men efterat Loven af 19de Februar 1861 har aabnet en lovlig og ven Vej for Godseierne til at skaffe sig en større Frihed

over en Del af Fæstegodsset, er det efter min Mening ikke nogen tidsvarende eller rigtig Landbopolitik fremdeles at benytte den Bevillingsmyndighed, som er givet Indenrigsministeren med Hensyn til disse Forhold. — For nu at gaa nærmere ind paa det Tilfælde, som her foreligger, vil jeg bemærke Følgende. Den Thorsøng eies mine Herrer af en Adelsfamilie, om hvem det gjennem Historien er vitterligt, at den har faaet denne Besiddelse paa Grund af dens Stamsfaders Fædrelandsfjind, Tapperhed og Dygtighed, men hvis man kan dømme efter en saadan Mand's hele personlige Optraeden, Væren og Virken, tror jeg om ham, at han, dersom han havde levet i vor Tid med den Lænkemaade og det Sind, han havde, vilde have været en af de Første til at sælge dette Fæstegods; derom holder jeg mig overbevist, saaledes som jeg dømmer om ham. Det er jo ikke Noget, der kan bevises, men jeg veed, at vore Adelslægter helt igjennem have — og det er et af de gode og rosverdige Træk hos Adelsfamilierne — en indre stærk moralsk Opfordring til at handle med det Guds, som er dem betroet fra deres Fædre, i samme Månd, som disse maa antages at ville have handlet, og deraf slutter jeg, at Besidderen af Thorsøng, dersom han kunde komme til at se Sagen paa samme Måde som jeg, dersom han kunde komme til at dømme Stamsfaderen overfor Baroniet Thorsøng, som jeg antager, han maa dømmes, vilde gribe til frivillig at tilbyde Fæsterne Salg af sit Fæstegods. Han maa ikke have faaet det Syn paa denne Sag, som jeg har nævnt, og det er muligt, at han ikke kan faae det, men jeg tror, at han, dersom han kunde faae det, vilde handle i den Månd, jeg har antydet. Dette være nu imidlertid som det vil, saa har han ikke hidtil villet sælge en Fodsbred af sit Fæstegods, og dette kan man fra en vis Side forstaa, thi det er jo et Paradis, han eier. Jeg kan ikke tænke mig noget skjønnere Land i Verden end dette, omflødt til alle Sider med Guds blaa Hav; det maa være en stolt Tanke for en Mand at kunne sige: Alt dette er mit. Jeg kan altsaa godt forstaa, at en saadan Tanke kan besjæle en Mand, men paa den anden Side mener jeg ogsaa, at en Mand med en saadan hæderlig Karakter vil spørge sig selv: „Hvorledes vil Du blive bedømt af Eftertiden med Hensyn til din Administration af dette Baroni? Du har kraftig og bestemt modsat Dig Tidens Månd og holdt igjen i den Retning. Medens de Fleste erkjendte, at Tiden ikke længere var til at holde paa dette Fæstevæsen, medens de erkjendte, at de skylbte Fædrelandet at bidrage Deres til, at dette Forhold blev afløst paa en god og hæderlig Måde, stod Du imod.“ Kan en Mand ønske, at der efter hans Død skal siges om ham i Historien, at han gjorde sig skyldig heri? Det tror jeg ikke; jeg tror tværtimod, at et saadant Eftermæle, at han begreb Tiden og sluttede sig til